

یادداشت

انحصار خودروسازی و هدررفت نیمی از بنزین کشور

مهدی عرب‌صادق، کارشناس انرژی؛ رئیس سازمان بهینه‌سازی و مدیریت راهبردی انرژی در یک گفت‌وگوی تلویزیونی در میان همان جمله‌های آشنای «کسری» و «صرفه‌جویی»، جمله‌ای گفت که باید زلزله سیاست‌گذاری انرژی ایران را به راه می‌انداخت، اما در سکوت رسانه‌ای رد شد. او گفت مصرف روزانه بنزین کشور به طور میانگین حدود ۱۳۵ میلیون لیتر است که از این میزان حدود ۱۱۲ میلیون لیتر در پالایشگاه‌های کشور تولید می‌شود و نزدیک به ۹ میلیون لیتر نیز از پتروشیمی تأمین می‌شود؛ یعنی کسری روزانه‌ای در حدود ۱۴ میلیون لیتر؛ رقمی که برخی رسانه‌ها با آب‌وتاب مخابره کردند، چون قصه‌اش ساده است: کمبود، واردات، صرفه‌جویی مردم. اما همین مقام، جای دیگری، عددی گفت که کسری ۱۴ میلیون لیتری را به شوخی تبدیل می‌کند؛ مصرف بنزین کشور باید به حدود ۵۰ تا ۶۰ میلیون لیتر در روز برسد و میزان مصرف فعلی ۷۰ تا ۸۰ میلیون لیتر بیشتر از استانداردهای جهانی است، یعنی خود نهاد متولی سیاست‌گذاری انرژی کشور رسماً اعلام می‌کند که بیش از نیمی از بنزینی که هر روز در این کشور سوخته می‌شود، از اساس نباید بسوزد. این دیگر «کسری» نیست؛ این «اتلاف ساختاری برنامه‌ریزی‌شده» است، بی‌آنکه کسی مسئولیتش را برعهده بگیرد.

بازی همیشگی: عدد کوچک را می‌گویند، عدد بزرگ را دفن می‌کنند

این یک تصادف رسانه‌ای نیست؛ الگویی تکرار‌شونده در حکمرانی انرژی کشور است. هر بار بحران بنزین بالا می‌گیرد، دولت -هر دولتی- عددی کوچک و مدیریت‌پذیر را جلوی دوربین می‌گذارد و از عدد بزرگ و پرستش‌برانگیز طفره می‌رود. چرا؟ چون راه‌حل عدد کوچک، «واردات بیشتر» و «توصیه به مردم» است؛ چیزهایی که هیچ منفعتی را تهدید نمی‌کنند اما راه عدد بزرگ از جایی می‌گذرد که کمتر کسی به صورت جدی به آن پرداخته است؛ خودروسازی انحصاری، رانت واردات قطعه و شبکه‌ای از منافع که از تولید انبوه خودرو ی بنزین‌خوار و بی‌کیفیت سود می‌برد. بگذارید صریح باشیم؛ وقتی مقامی که خودش مسئول بهینه‌سازی مصرف انرژی کشور است، می‌گوید نیمی از بنزین مصرفی «غیربهینه» است و بعد راه‌حل را در «صرفه‌جویی یک‌لیتری هر خانوار» خلاصه می‌کند، این دیگر سیاست‌گذاری نیست؛ تمسخر افکار عمومی است. از خانواری که خودروی پرمصرف بی‌استاندارد تولید داخل سوار است -چون اساساً حق انتخاب دیگری نداشته- می‌خواهند مسئولیت شکست ۴۰ساله سیاست صنعتی کشور را بر دوش بکشند.

زخم مزمن انحصار خودرو

عدد ۶۵ تا ۸۵ میلیون لیتر اتلاف روزانه، از جایی سرچشمه می‌گیرد که کمتر کسی روی تریبون رسمی اسمش را بلند می‌گوید: خودروسازان که چهار دهه است پشت دیوار تعرفه و ممنوعیت واردات، بدون رقابت واقعی، خودروهایی تولید می‌کنند که استانداردهای مصرف سوخت روز دنیا را رعایت نمی‌کنند؛ و هیچ الزام قانونی جدی هم مجبورشان نمی‌کند این کار را بکنند. این انحصار، محصول یک تصمیم سیاسی آگاهانه است، نه اتفاق اقتصادی.

یادداشت کامل را در سایت شرق بخوانید

شرق: خبر شبانه عرضه بنزین ۸۷ هزار تومانی در کرمان و لغو بلافاصله آن، موجی از انتقادات و واکنش‌ها را در شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌ها به دنبال داشت. دولت مدت‌هاست وضعیت ناترازی بنزین را ناگوار توصیف می‌کند، اما برای یافتن راه‌حل با موانع بزرگ مواجه شده است؛ موانعی که در واقع محصول دهه‌ها سیاست‌گذاری نادرست اقتصادی است و حالا اصلاح این شرایط کاری بسیار صعب به نظر می‌رسد.

بنزین خبرساز کرمان

چهارشنبه ۲۱ مرداد خبری شبانه جنجالی شد، ماجرا از این قرار بود که یک مقام کرمانی از عرضه سوخت به نرخ آزاد ۸۷هزارو ۲۰۰ تومانی خبر داد و واکنش‌های زیادی را برانگیخت. در همین زمینه ایستا به نقل از روابط‌عمومی استانداری کرمان نوشت که علی‌اصغر ذاکری‌هرندی، معاون هماهنگی امور عمرانی استاندار کرمان، خبر داده است که از ساعت ۲۴ همان روز یعنی چهارشنبه ۲۱ مرداد ۱۴۰۵ بنزین با نرخ تمام‌شده پالایشگاهی به مبلغ ۸۷هزارو ۲۰۰ تومان، در ۲۰۴ جایگاه سوخت استان عرضه می‌شود. این مقام استانی توضیح داده بود «براساس مصوبات ملی، در استان کرمان علاوه بر ۱۱۰ لیتر بنزین سهمیه ملی، ۴۰ لیتر سهمیه استانی در نظر گرفته شده است که ۴۰ لیتر بنزین سهمیه استان کرمان در دو مرحله و به صورت دو سهمیه ۲۰ لیتری شارژ می‌شود که سهمیه دوم پس از اتمام سهمیه اول به افراد اختصاص می‌یابد». معاون هماهنگی امور عمرانی استاندار کرمان در ادامه گفته بود: «از ساعت ۲۴ چهارشنبه ۲۱ مرداد، بنزین بدون یارانه هم در ۲۰۴ جایگاه سوخت استان در دسترس ساکنان کرمان قرار می‌گیرد». او از اختصاص سهمیه سوخت برای دستگاه‌های خدمت‌رسان، امدادی و انتظامی هم گفته و این سهمیه را هشت لیتر به ازای هر صد کیلومتر مسافت اعلام کرد. ذاکری‌هرندی تأکید کرده بود «طرح مدیریت سوخت در استان کرمان براساس تصمیمات ملی و ستاد سوخت کشور اجرا می‌شود». بلافاصله پس از این خبر، اخبار غیررسمی دیگری منتشر شد که مبنی بر اینکه بنزین ۸۷هزارو ۲۰۰ تومانی درواقع نرخ چهارم بنزین است و افراد مطابق سهمیه‌بندی‌های قبلی ۶۰ لیتر بنزین هزارو ۵۰۰ تومانی، ۵۰ لیتر بنزین سه هزار تومانی و ۴۰ لیتر بنزین پنج هزار تومانی دریافت می‌کنند و مازاد مصرف بنزین با نرخ چهارم ۸۷هزارو ۲۰۰ تومانی عرضه می‌شود. این اخبار موجی از واکنش انتقادی کاربران را در شبکه‌های اجتماعی به دنبال داشت اما این وضعیت دیری نپایید و بلافاصله خبر منتفی‌شدن این تصمیم منتشر شد. همان شب چهارشنبه احمد سالاری‌فر، مدیر شرکت پخش فراورده‌های نفتی کرمان، اعلام کرد: «پیرو مذاکرات امشب استاندار کرمان با مقامات کشوری و نیاز به بررسی بیشتر درباره طرح مدیریت مصرف سوخت و مقابله با قاچاق، عرضه بنزین با نرخ آزاد پالایشگاهی در استان کرمان متوقف شد و تا اطلاع ثانوی، فرایند عرضه بنزین در جایگاه‌های سوخت استان مطابق روال پیشین ادامه خواهد داشت».

معاون رئیس جمهور: ناهماهنگی بود!

پس از این ماجرا یک مقام دولتی به‌سرعت روی آنتن صداوسیما حاضر شد و اعلام این خبر را ناشی از ناهماهنگی دستگاه‌های اجرائی دانست و به‌شدت از این اتفاق انتقاد کرد.

اسماعیل سقاب‌اصفهانی، معاون رئیس جمهوری و رئیس سازمان بهینه‌سازی و مدیریت راهبردی انرژی، در واکنش به خبر عرضه بنزین ۸۷ هزار تومانی در کرمان، در



یک گفت‌وگوی تلویزیونی توضیح داد: «تصمیمی از برخی مبادی اتخاذ شده بود که من هنوز به صورت کامل از جزئیات آن مطلع نیستم؛ حداقل توقع من به‌عنوان مسئول سازمان بهینه‌سازی مصرف سوخت این است که اگر فرد خاطی در هر وزارتخانه‌ای وجود داشته باشد، حتماً با او برخورد و برکنار شود. نمی‌شود تصمیمات خلق‌الساعه تولید کنیم و بعد مردم را در شرایطی قرار دهیم که ذهن و افکار عمومی دچار نگرانی شود. امروز با وزیر مربوطه گفت‌وگو کردم که بالاخره یکی از بخش‌های ایشان چنین تصمیمی را جلو برده است. حداقل توقع من به‌عنوان مسئول این سازمان، این است که آن فرد خاطی در آن وزارتخانه حتماً برکنار شود. نمی‌شود که ما تصمیماتی را خلق‌الساعه تولید کنیم، بعد ذهن مردم را در شرایطی قرار دهیم، بالاخره شرایط کشور؛ شرایط خاصی است، بنزین هم موضوع خاصی است». انتقاد صریح معاون رئیس‌جمهوری از اعلام خبر عرضه بنزین ۸۷ هزار تومانی در شرایطی بود که پیش‌ازاین دولت بارها افزایش قیمت بنزین را تکذیب ذهن مردم را در شرایطی قرار دهیم، بالاخره شرایط کشور؛ شرایط خاصی است، بنزین هم کرده و تأکید داشت که اگر بنا باشد قیمت بنزین افزایش داشته باشد، این تصمیم قبلاً به اطلاع مردم می‌رسد. آخرین بار فاطمه مهاجرانی، سخنگوی دولت، در نشست خبری ۱۸ مرداد ۱۴۰۵ تأکید کرده بود که دولت هنوز درباره قیمت بنزین به جمع‌بندی نرسیده است و طرح‌هایی در دست بررسی دارد.

بن‌بست ناترازی بنزین

خبر لغو عرضه بنزین ۸۷ هزار تومانی در کرمان، پایان ماجرا نبود و موجی از تحلیل و بحث و گفت‌وگو درباره بنزین را در رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی به دنبال داشت. اسماعیل سقاب‌اصفهانی، معاون رئیس‌جمهوری که بارها از شرایط دشوار ناترازی سوخت و برهم‌خوردن تولید و تقاضای بنزین در کشور گفته بود، بار دیگر در گفت‌وگوی تلویزیونی خود به این‌ موضوع پرداخت و توضیح داد: «مصرف روزانه بنزین کشور به طور میانگین حدود ۱۳۵ میلیون لیتر است. از این میزان، حدود ۱۱۲ میلیون لیتر در پالایشگاه‌های کشور تولید می‌شود و نزدیک به ۹ میلیون لیتر هم از طریق تبدیل محصولات پتروشیمی به بنزین تأمین می‌شود. محصولاتی که اکنون در پتروشیمی‌ها به بنزین تبدیل و در جایگاه‌ها عرضه می‌شود، تا سال ۱۴۰۰ صادر می‌شد و برای کشور درآمد ارزی داشت؛ اما ناترازی بنزین موجب شد این محصولات به مصرف داخلی برسد. برآورد می‌شود استفاده از این محصولات در داخل کشور، سالانه حدود دو میلیارد دلار از منابع ارزی قابل استفاده برای تأمین دارو، کالاهای اساسی، گندم و

«شرق» تأثیر سیاست‌گذاری‌های نادرست اقتصادی را بر چالش ناترازی سوخت بررسی می‌کند

ابهام بنزین

پرداخت یارانه‌ها را کاهش داده باشد و بخش دیگری از نیاز روزانه کشور نیز از طریق واردات یا برداشت از ذخایر راهبردی تأمین می‌شود و به‌همین‌دلیل مدیریت مصرف و نزدیک‌کردن میزان مصرف به تولید داخلی، یک ضرورت اقتصادی است». این مقام دولتی در ادامه تأکید کرد: «مصرف بهینه بنزین در ایران با توجه به جمعیت، وسعت کشور و میزان جابه‌جایی بار و مسافر باید بین ۵۰ تا ۷۰ میلیون لیتر در روز باشد؛ درحالی‌که مصرف فعلی حدود ۱۳۵ میلیون لیتر است و استاندارد و مصرف بالای خودروهای داخلی و سیاست‌گذاری درباره صنعت خودرو یکی از مهم‌ترین عوامل این شکاف است و نباید صرفاً مردم را مسئول افزایش مصرف دانست». چالش ناترازی سوخت دوباره در شرایطی مطرح می‌شود که پیش‌ازاین افزایش قیمت بنزین نه‌تنها هزینه اجتماعی درخور توجهی به دنبال داشت، بلکه عملاً با شکست مواجه شد و نتوانست کاهش تقاضای سوخت را رقم بزند؛ چراکه با تورم مزمنی که کشور دهه‌هاست گرفتار آن است، ارزش پول ملی مدام دچار ریزش شده و قیمت عرضه سوخت با نرخ تمام‌شده آن دچار شکاف می‌شود. گذشته از این انحصار بازار خودرو و سیاست‌گذاری‌های نادرست در صنعت خودروسازی سبب شده است خودروی ملی یا استانداردهای جهانی کیلومترها فاصله داشته باشد.

مصائب تمام‌نشدن انحصار خودروسازان

در حال حاضر مصرف سوخت خودروهای داخلی به طور میانگین چیزی حدود ۱.۵ تا دو برابر استاندارد جهانی است و تنها اصلاح همین یک شاخص باعث می‌شد مصرف سوخت کشور به حدود نصف مصرف فعلی برسد و بخش قابل توجهی از تولید بنزین قابلیت صادرات و ارزش‌آوری داشته باشد. گذشته از این انحصار بازار خودروی کشور نه‌تنها موجب ناترازی تولید و مصرف سوخت شده که همواره اعتراض سازمان محیط زیست درباره آلودگی هوا را به دنبال داشته است. اعتراضی که در نهایت پاسخ آن در چند جمله خلاصه می‌شود: خودروسازان توانایی ساخت موتور خودروهایی را که با بنزین یورو ۵ کار کند ندارند و بنابراین بهبود کیفیت بنزین تولیدی کشور معطل انحصار بی‌چون و چرای خودروسازان شده است. از آن سو واردات پرهزینه خودروهای برقی و سوءمدیریت در این زمینه سبب شده است همچنان حمل‌ونقل کشور گرفتار سوخت‌های فسیلی آلاینده باشد و وابستگی قابل توجهی به بنزین داشته باشد. هرچند در این ماجرا باید به گرفتاری ناترازی برق در کشور و سیاست‌های نادرست تولید و مصرف انرژی در این بخش هم اشاره کرد. با این حال سال‌هاست که زور خودروسازان بر منتقدان و کارشناسان چربیده است و به جای آن مصرف‌کنندگان به روش‌های مختلف هزینه ناترازی سوخت و سوخت آلاینده را پرداخته‌اند. در همین زمینه انتشار خبر بنزین ۸۷ هزار تومانی بهانه‌ای شد تا دوباره کارشناسان به انتقادهای صریح از سیاست‌های صنعت خودروسازی روی آورند و در پاسخ محمد رشیدی، عضو هیئت‌رئیس مجلس، تعارف را کنار گذاشته و گفته «ما حدود هفت سال برای اصلاح این وضعیت تلاش کردیم، اما صراحتاً اعلام می‌کنیم که حریف مافیای خودرو نشدیم». رشیدی در یک گفت‌وگوی تصویری به رسانه آن گفت: «موانع اجرایی و تعرفه‌های سنگین همچنان باعث شده‌اند بخش بزرگی از مردم ناچار به خرید خودروهای داخلی با قیمت بالا و کیفیت نامطلوب باشند». او همچنین تأکید کرد «حتی استیضاح وزیر صنعت، معدن و تجارت در گذشته نتوانسته مشکل ساختاری بازار خودرو را برطرف کند».

گزارش کامل را در سایت شرق بخوانید

ریموندویل

RAYMOND WEIL

GENEVE



SARMAN Co.

شرکت سرمان

۰۲۱ ۲۲ ۶۱ ۳۷ ۵۲